

CREATIVITATEA ELEVILOR

Puiu Matei Niculina, masterand anul I Management educațional, U.T.C.București
Puiu Matei Nicolae, profesor, Scoala Gimnaziala Mărginenii de Jos, județul Prahova

Educational act must organize life skills to all participants , according to their own abilities, characteristics of each personality , skills and abilities that characterize a person in a certain moment.

Educational act must also consider organizing the motivation and the will to act, to highlight physical and intellectual capacities , innovation and creativity being those that provide adaptation .

It is the duty of teachers , considering, a priori, that there is still a solution that no one thought of .

Let's face it , many times , we do not give enough attention at creative manifestations of certain people, which sometimes take us by surprise , we do not appreciate them enough and, finally, time passes until we see their value, paying attention to form habits , qualities that have proved .

Termenul de creativitate își are originea în cuvântul latin creare, care înseamnă a zămisli, a făuri, a crea. Originea cuvântului arată că termenul de creativitate definește și cuprinde atât originea cât și scopul. Nici astăzi creativitatea nu s-a debarasat de sinonime, unele mai reușite, iar altele cu totul unilaterale : inteligență fluidă (R.B.Catell), gândire divergentă (Jean P.Guilford), rezolvare specifică de probleme (A.Newell), imaginație creatoare (Jean Piaget), imaginație constructivă (Alex Osborn).

Psihologii admit astăzi că fenomenul creativității nu este apanajul exclusiv al unei minorități. El este o caracteristică general-umană, deoarece fiecare individ posedă însușiri care îi vor permite acte creative, dar la niveluri diferite de realizare. Profesorii pot face foarte mult pentru stimularea creativității elevilor. Este foarte important ca profesorul să nu reprime manifestările elevilor creativi, să încurajeze libera exprimare a opiniilor (chiar dacă acestea sunt contrare opiniilor sale), să stimuleze imaginația sau soluțiile mai deosebite. Elevii trebuie să-și poată manifesta liber curiozitatea și spontaneitatea. Ei trebuie îndrumați să aibă o gândire independentă, tolerantă față de ideile noi, să-și dezvolte capacitatea de a descoperi soluții noi și de a formula probleme noi, de a critica constructiv. Pentru aceasta este nevoie ca și profesorul să fie creativ, deschis către nou.

Viața, la nivelul unei societăți, în toate ipostazele ei, necesită ca aproape fiecare individ să realizeze noi operații, ca urmare a unor combinații și recombinații, asocieri a datelor elementelor existente, care se regăsesc în anumite soluții utile și mai eficiente. Creativitatea propriu-zisă necesită înzestrări și capacități intelectuale deosebite, care să se obiectiveze în produse noi, originale, nemaîntâlnite până acum și care determină schimbări calitative de valoare și eficiență într-un anumit domeniu.

Chiar dacă fenomenul de „tehnificare” a amenințat serios dezvoltarea armonioasă a personalității umane, educația estetică fiind considerată ca opusă educației științifice, chiar dacă se formulează tot mai frecvent opinia potrivit căreia punerea problemei educației științifice și a educației estetice în termenii unei alternative grave, nu trebuie să uităm nicicum că formarea unei personalități integrale, multilaterale, armonioase se poate realiza doar prin asocierea lor în procesul educativ. În operele artistice este reflectată o realitate în care omul este întotdeauna (direct sau indirect) prezent.

Dacă prin gândire elevul cunoaște și înțelege ceea ce este esențial, necesar, general, din realitatea existentă sau ceea ce este ipotetic posibil, dar fundamentat logic, imaginația explorează nelimitat necunoscutul, posibilul, viitorul.

Procesul de obținere, prin imaginație a noului implică interacțiuni între toate componentele sistemului psihic uman, cum ar fi: dorințele, aspirațiile, profunzimea înțelegerii, orientările dominante, trăirile profunde ale evenimentelor, experiența proprie de viață, dinamica temperamentală, într-un cuvânt, întreaga personalitate. Astfel produsul imaginativ exprimă personalitatea, originalitatea acesteia și este el însuși original, fie în raport cu experiența individuală, fie cu cea socială. Cadrul social în care copilul va crește și se va dezvolta este crucial pentru viitorul lui. Prin cadru social nu se înțeleg numai condițiile materiale, ci și capacitatea celor din jur de a înțelege și a răspunde nevoilor copilului, de a-i asigura o securitate fizică, psihică și afectivă.

Dezvoltarea armonioasă a personalității copilului depinde de felul în care aceste nevoi sunt satisfăcute. Nevoile copilului sunt de o complexitate deosebită și evoluează odată cu dezvoltarea acestuia. Adulților le revine sarcina de a veghea la satisfacerea acestor nevoi, și nu la împlinirea unor dorințe care adesea le maschează și le deformează nevoile.

Sunt din ce în ce mai mult acceptate idei care promovează afirmații potrivit cărora educația face posibilă și temeinică dezvoltarea tuturor sectoarelor sociale, că omul trebuie pregătit pentru a se situa în centrul dezvoltării, pentru a acționa ca agent, ca beneficiar al tuturor proceselor de dezvoltare socio-economică și culturală. George Văideanu afirma : „Întreaga dezvoltare trece prin educație: valorile științei și ale tehnicii, spiritul inventiv și aplicativ, noile atitudini și mentalități, ca și modul de a fi și de a deveni cerute de societatea modernă se învață în interiorul sistemelor educative și al autoeducației continue.” Se vede clar că de valoarea școlii se leagă multe speranțe.

Prin ceea ce produce învățământul se proiectează în viitor. Această proiecție se bazează pe valorile, conținuturile și structurile pe care le pune la dispoziție societatea de astăzi. A crea înseamnă a produce (a genera) ceva nou în raport cu ceea ce este vechi, cunoscut, uzual, banal. Noutatea este și ea evaluată gradual, după cote de originalitate. Cota de originalitate corespunde distanței dintre produsul nou și ceea ce preexistă ca fapt cunoscut și uzual în domeniul respectiv. În literatura noastră se apreciază originalitatea culminativă a poeziei lui Eminescu și, după el, a poeziei lui Arghezi, Blaga, Nichita Stănescu. În arhitectură și tehnică, măsura originalității este și mai evidentă. A crea înseamnă: a face să existe, a aduce la viață, a cauza, a genera, a produce, a fi primul care interpretează rolul și dă viață unui personaj, a compune repede, a zămisli.

Poezia nu este doar o creație lirică sau epică, în versuri, care exprimă sentimente, trăiri, care relevă eul interior, ci și o importantă modalitate de educare. Copilul crește cu poezii simple, spuse de părinți, chiar transmise de la o generație la alta. Grădinița, apoi școala, construiesc un bagaj poetic important prin intermediul căruia copilul învață despre lumea înconjurătoare. De la Elena Farago și Nina Cassian, la Vasile Alecsandri, Eminescu, Ion Barbu sau George Coșbuc, educația copilului este completată prin mesaje poetice, pe care el le înțelege ușor și le învață repede. Serbările școlare, pregătite cu migală și talent din partea cadrului didactic, scot în evidență frumusețea poeziei (și a cântecului, ca un alt tip de poezie!), dar și bucuria copilului de a fi parte dintr-un spectacol pe care îl înțelege și care alcătuiește, tot mai mult, lumea lui. Copilul înțelege, chiar fără să se specifice, că poezia este diferită de basm și povestire, că are niște reguli mai greu de îndeplinit, de aceea el se va limita doar la a le „spune” frumos, imitând intonația și gestica educatoarei, învățătoarei, profesoarei.

Creativ este cel care se caracterizează prin originalitate și expresivitate, este imaginativ, generativ, deschizător de drumuri, inovativ, inventiv etc.

Literatura pentru copii (basmul, povestea) îl introduce într-o atmosferă de sărbătoare a limbajului, îl inițiază în viața colectivității, îl ajută să descopere și să înțeleagă legile elementare ale vieții sociale și, mai ales, să construiască un univers în care irealul devine real, imposibilul –

posibil. Prin intermediul poveștii, copilul se eliberează de egocentrism, întrucât se identifică în plan imaginar cu personajul în care găsește ceva din el însuși, întrucât se identifică cu el. Cu fiecare reluare a textului (de către cineva din familie sau de cadrul didactic) se sedimentează acțiunile, personajele și mai ales materialul verbal. Pentru preșcolar și școlar, adultul care îi citește povestea este și autorul, martorul întâmplărilor povestite, magicianul care deschide ușa unei lumi nebănuite, actorul, și, mai ales, modelul de vorbire și povestire. La 3-4 ani, repovestirile sale utilizează formulări stereotipe, automatisme verbale. Treptat demonstrează capacitatea de a exprima viziunea și atitudinea sa proprie care se îndepărtează de model. Dacă atitudinea adultului este permisivă, copilul introduce personaje noi (de cele mai multe ori întâlnite în alte povești), modifică întâmplările, îmbogățește acțiunile, propune situații de prevenire a unor situații neplăcute. Metodele activ-participative, având denumiri dintre cele mai interesante, dovedesc caracterul lor practic, obiectiv, fiind în aceeași măsură utilizate atât la materiile umaniste, cât și realiste: „Brainstorming”, „Philips 6-6”, „Gândiți-lucrați în perechi, comunicați”, „Pălăriilor gânditoare”, „Termenii cheie”, „ Scrierea liberă”, „SINELG”, Diagramele, „Ciorchinele” sau multe altele. Gândirea elevului este liberă, și totuși dirijată de inteligența profesorului. Elevul învață să lucreze în grup, să-și asculte liderul, să își exprime opinii și să se țină seama de ele, să reprezinte grupul. Rolul fiecărui membru din grup se poate schimba, fiecare putând fi hotărâtor în luarea deciziei care reprezintă hotărârea comună. Elevii sunt liberi să se exprime, deschiși la învățare, la experimentare. Dirijat cu grijă și răbdare, elevul va fi uimit și mândru de poeziile iscate de mintea sa creativă, însă atent îndrumat de profesor. Astfel ca, în spatele poeziilor, sau altor compuneri din revista clasei, a celor selectate pentru concursurile școlare sau a celor expuse la panouri, stă o muncă deloc ușoară din partea profesorului, însă în care elevul s-a prins, ca într-un joc, căruia începe să-i înțeleagă regulile. A crea poezii înseamnă a i se cere elevului să-și exprime trăirile, sentimentele, să dea frâu liber ideilor, să facă asocieri, alegându-și, în schimb, modalitatea de a le îmbrăca în haine frumoase și expresive. Crearea de poezii are un puternic caracter aplicativ- are un rol de consolidare a cunoștințelor, de ordonare a ideilor, de cele mai multe ori, dar și de exercițiu pe care îl putem folosi la predarea unor noțiuni, unor probleme noi. Pe cât de simplu, pe atât de util.

Imaginația și creativitatea copilului se vor dezvolta fără constrângeri exterioare și prin desen. Dacă la început copilul desenează sau pictează imagini din lumea exterioară, cu timpul se va îndrepta treptat, treptat spre lumea sa interioară.

Un tablou este o emoție, este o stare; pentru a-l putea înțelege pe copil este bine să-l urmărim în timp. Prin desen și pictură copilul se eliberează, își exprimă atât senzațiile vechi cât și pe cele noi, se înțelege și se transformă; el își reprezintă lucrurile ce-i fac plăcere sau cele care-i provoacă neliniște. Odată ce stăpânește acest limbaj, copilul este capabil să formuleze orice, nimic nu mai rămâne ascuns înlăuntru și în exterior –el se autocunoaște și stabilește relații cu lumea înconjurătoare.

Educația tehnologică angajează obiectivele generale de formare-dezvoltare a capacității de aplicare a cunoștințelor și de proiectare a deciziei de orientare școlară, profesională și socială, valabile la scara întregului sistem, operaționalizabile în funcție de specificul fiecărei trepte și discipline, în funcție de specificul și obiceiurile fiecărei zone a țării, contribuind la continuarea tradițiilor locale, dând noi dimensiuni unor ocupații și îndeletniciri străvechi. În orele de educație tehnologică se pot realiza numeroase aplicații practice. Elevii, în orele practice de educație tehnologică trebuie orientați astfel încât aceștia să-și poată reprezenta propriile sentimente, atitudini, găsind mijloace proprii de reprezentare, deprinderi de mânăuire și de alegere a instrumentelor și materialelor necesare (carton, hârtie, lemn, paie, polistiren, creioane

simple și colorate, carioca, bețe de chibrituri, sârme, material plastic, cauciuc, sticlă, plastilină, hârtie glace, deșeuri textile, pânză, material din natură, care prin diversitatea formelor de îmbinare să ofere un cadru larg dezvoltării imaginației și gândirii creatoare).

Locul activităților practice în formarea personalității copiilor rezultă în mod obiectiv din adevărul: „Aud – uit, văd – țin minte, acționez – înțeleg.” Activitățile practice desfășurate cu elevii au constituit una din modalitățile de cunoaștere a elevilor, a individualității fiecăruia și astfel reușim să promovăm independența în gândire, în creație și acțiune, în raport cu interesele și aptitudinile fiecăruia. Activitățile practice trebuie corelate cu celelalte activități pentru a contribui la stimularea potențialului creativ, iar natura și materialul bogat de care dispune constituie un punct de plecare în activitatea de creație. Natura oferă copiilor materiale variate și interesante, a căror observare, colecționare, sortare, conservare și prelucrare contribuie la lărgirea orizontului de cunoștințe, la perfecționarea priceperilor și deprinderilor, la stimularea creativității. Elevii își pot procura materialele necesare activităților practice direct din natură în timpul unor plimbări sau activități desfășurate în natură. Elevii pot aduna frunze de diferite forme, culori și mărimi, castane, conuri de brad, ghindă, crenguțe uscate, pietre, etc. pentru a realiza apoi cu ele diverse produse. Dacă aceste activități practice sunt realizate prin desene, sau postere, sau confecționarea diferitelor obiecte din materiale reciclabile, dacă ele sunt creații ieșite din sufletul sensibil al copilului- ceea ce contează la final, este cum reușim să desfășurăm procesul instructiv-educativ în mod plăcut, având elevul în centrul activității noastre și încurajându-l la a-și exprima opiniile, gândurile.

Privind la obiectele pe care meșterii populari de astăzi le realizează, dar mai ales comparându-le cu cele de care se serveau țărani din gospodăria de altădată ne este mai ușor să vorbim și să dăm viață unor lucrări artistice cu care ne mândrim, în care elevii noștri au investit, alături de truda lor, multă imaginație creatoare, au pus pasiune, au vibrat cu emoție la analiza lucrărilor, așteptând ca ideile lor să fie apreciate, să creeze, la rândul-le, emoție. Fiecare lucrare reprezintă o parte din ființa lor, din lumea cunoscută sau din cea pe care și-au creat-o pentru a se simți mai bogați spiritualicește, într-o lume tot mai săracă, unde banul contează cel mai mult. Prin ceea ce elevii noștri creează, noi, profesorii, simțim că suntem vii, că avem rostul nostru în această lume deabusolată, amenințată din toate părțile, ne fac puternici pentru a trece în favoarea elevilor vremea și vremurile ce vor veni. Chech-urile de serie, vândute la tarabele de suveniruri de peste tot, oricât de poleite și aurite, n-au nimic a spune în fața acestor adevărate nestemate artistice ale elevilor din toate zonele țării, chiar dacă unele mai suferă din cauza stângăciei începutului.

Pentru stimularea potențialului creativ în desfășurarea activităților practice ne bazăm pe următoarele principii:

- asigurarea conexiunii între diferitele categorii de activități în cursul zilei;
- stimularea potențialului creativ al copiilor în realizarea unor lucrări, utilizând cu precădere materiale din natură;
- interdisciplinaritatea în cadrul activităților practice;

Copilul nu este o materie de modelat, ci o personalitate în devenire care se poate constitui în partener al propriei sale formări. Depinde de cadru didactic să ofere ocazii de dezvoltare și să construiască împreună cu familia condițiile experimentării acționale și socializării copilului.

Actul educațional trebuie să organizeze pregătirea pentru viață a tuturor participanților, potrivit însușirilor fiecărei personalități, deprinderilor, aptitudinilor și abilităților de care dispune la acel moment, motivației și voinței de a acționa, de a-și pune în valoare capacitățile sale fizice și intelectuale, inovația și creativitatea fiind cele care asigură adaptarea, mai rapidă sau mai lentă la

condițiile permanent schimbătoare din fiecare comunitate, din fiecare societate în ansamblu. Este datorია celor care îndrumă, ajută și conduc acest demers de a fi mereu deschiși la stimularea noilor idei, de încurajare a exprimării opiniilor față de orice problemă, considerând, apriori, că mai există încă o posibilitate la care nimeni nu s-a gândit, că există cel puțin un domeniu la care elevul poate fi mai pregătit decât profesorul, chiar legat de ceea ce predai; că există și o altă soluție de a depăși mai repede, cu costuri mai mici, prin măsuri ce vizează protecția mediului ce nu au fost cuantificate la început, când am formulat tema/problema. Și mai ales să recunoaștem că, de multe ori, nu suntem destul de atenți la manifestările persoanelor creative, că ne iau uneori prin surprindere și nu-i apreciem îndeajuns, că trece ceva vreme până când le descoperim valoarea, atenți fiind la a forma deprinderi, calități ce și-au dovedit utilitatea.

Bibliografie:

Cucoș, C, „Pedagogie”, Ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2002;

Ionescu, M, „Demersuri creative în predare învățare”, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj, 2000.

Stoica, A, „Creativitatea elevilor”, Editura Didactică și Pedagogică, București 1983.

Văideanu, G, „Educația la frontiera dintre milenii”, Editura Politică, București, 1988;